

La Llei 4/1993 i la biblioteca pública

MONTSERRAT BUSQUET I DURAN*

Resum: L'article fa una revisió de la Llei del sistema bibliotecari de Catalunya a partir de la part del seu contingut que fa referència al sistema de lectura pública. Destaca els aspectes que regula la llei i que més profundament marquen el nou rumb de les biblioteques públiques catalanes: unificació de xarxes, municipalització, catàleg col·lectiu, Mapa de Lectura Pública i serveis de suport. En relació a la municipalització, planteja una sèrie d'interrogants no resolts que es deriven de la seva possible realització: aspectes relacionats amb el personal, com ara la mobilitat i l'accés als llocs de treball, i aspectes més estructurals, com ara el finançament i el manteniment de les biblioteques públiques en el nou marc legal.

Marc històric

Abans de començar a comentar els aspectes de la Llei 4/1993, del sistema bibliotecari de Catalunya que afecten profundament l'organització i el funcionament de la biblioteca pública, cal potser fer una mica d'història.

L'any 1981 el Parlament de Catalunya aprovà la primera llei catalana que intentava regular, des de 1934, les biblioteques del país. Durant els seus dotze anys de vigència no es va portar mai totalment a la pràctica, i l'any 1989 el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya va fer pública una declaració en la qual es recollien tots els punts que les administracions públiques havien incomplert.

El 18 de març de 1993 el Parlament de Catalunya aprova una nova llei. El nou text és molt més desenvolupat que l'anterior i intenta anar més enllà en la planificació territorial i, en general, en la definició de conceptes. La llei de 1981, de fet, posava més èmfasi en les declaracions de principis que no pas en una planificació profunda. Tot i ser, doncs, un text més ambiciós, la nova llei va ser rebuda amb escepticisme i desencant entre els professionals catalans.

---

* Biblioteca Soler i Palet.
Article rebut el febrer de 1997.

Motius d'una nova llei

El col·lectiu de professionals no havia demanat una nova llei. Tot i les seves mancances, hi havia el convenciment que amb el compliment total de la llei de 1981, el sistema bibliotecari català podia avançar, per tal com el seu possible desenvolupament no havia estat esgotat.

Hem de referir, doncs, el mateix text legal per parlar dels motius i de la conveniència d'una nova llei:

1. En primer lloc, el text cita l'existència d'una nova ordenació territorial i la creació de les comarques com a organismes amb voluntat d'esdevenir eixos vertebradors del territori juntament amb els municipis. Per aquest motiu adjudica als consells comarcals un paper important en l'organització, gestió i coordinació dels serveis bibliotecaris del seu àmbit, sempre en estreta col·laboració amb els municipis (article 40).

2. Reconeix un desequilibri en els serveis actuals, malgrat el creixement de les xarxes bibliotecàries. De fet, les diferents xarxes han actuat descoordinadament.

3. Manifesta l'expressa voluntat que totes les biblioteques, siguin del tipus que siguin, encara que tinguin diferents dependències administratives, es relacionin entre si. La llei intenta així estructurar el Sistema Bibliotecari de Catalunya de manera que aquest principi es porti a terme, regulant la relació entre la Biblioteca de Catalunya, les biblioteques públiques, les universitàries, les especialitzades i les escolars. Si més no, hi dedica atenció, malgrat que, pel que fa als tres darrers tipus de biblioteques, hi dedica només tres articles (la llei de 1981 ni tan sols les anomenava).

Aportacions de la llei

El gruix de la llei fa referència bàsicament a la Biblioteca Nacional i al Sistema de Lectura Pública. El text té dues parts ben diferenciades:

1. El títol segon és íntegrament dedicat a la definició, estructura, funcions, organització i finançament de la Biblioteca de Catalunya i s'hi estableixen les relacions que ha de mantenir amb d'altres biblioteques.

2. El títol tercer tracta sobre el Sistema de Lectura Pública de Catalunya i regula l'organització i el funcionament de les biblioteques públiques. És aquest apartat el que ens interessa i el que intentarem comentar a continuació.

La llei determina uns trets definitoris de les biblioteques del Sistema de Lectura Pública que en condicionaran en gran manera el funcionament i que cal destacar:

1. El text diu concretament que *"determina la unificació en un sol sistema de lectura pública de les xarxes bibliotecàries depenents de les diverses administracions..."*. Aquesta declaració de principis és prou important. Ja a les Primeres Jornades de l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya, l'any 1985, es constata-

va la descoordinació de les diferents xarxes i es demanava a les institucions responsables la correcció d'aquella situació. Amb el temps aquesta descoordinació, lluny de resoldre's, s'ha fet encara més gran. Els mateixos professionals, en alguns casos, mantenen postures d'intransigència que dificulten l'entesa tècnica entre administracions.

2. Aquesta unificació es realitza a través de la municipalització de les biblioteques públiques. Segons la *Llei 8/1987, del 15 d'abril, de règim local*, la biblioteca pública és una responsabilitat municipal. Seran, doncs, els ajuntaments els responsables dels serveis bibliotecaris municipals. La llei també incorpora els consells comarcals en la gestió de les biblioteques d'àmbit comarcal, d'acord amb el model d'ordenació territorial actualment vigent a Catalunya.

3. L'article 6 es refereix expressament a l'elaboració d'un únic catàleg col·lectiu dels fons de totes les biblioteques que integren el Sistema Bibliotecari de Catalunya, per tal d'assegurar l'accés a la informació bibliogràfica. La conseqüència immediata és la creació del Catàleg Col·lectiu de la Lectura Pública, que ha de "*... garantir la catalogació unificada i compartida de tots els fons ... i el coneixement mutu...*" (article 30).

Actualment encara no existeix aquest catàleg col·lectiu. En realitat, hi ha força dificultats d'entesa en temes com ara la classificació decimal, el control d'autoritats o els encapçalaments alfabètics de matèria, per citar només algunes qüestions purament tècniques.

4. Una altra de les aportacions de la llei és el Mapa de la Lectura Pública de Catalunya. La seva funció és la d'organitzar el territori i establir el tipus de servei que correspon a cada població (article 28). És l'eina que actualment permet a les diferents administracions planificar adequadament la creació i la construcció de noves biblioteques. Tot i no haver estat aprovat pel Govern de la Generalitat, els ajuntaments tenen l'opció de conèixer les dades corresponents als seus municipis.

5. La coordinació entre les diferents biblioteques públiques es realitzarà a través del que s'anomenen serveis de suport a la lectura pública. És a dir, s'haurien de crear diferents centrals tècniques per tenir cura del suport tècnic a les biblioteques. Hi ha l'opinió generalitzada que s'aprofitaran les estructures actualment existents i se'ls donaran les característiques i les competències que vénen definides a la llei (article 37).

Des del moment de l'aprovació de la llei, s'està esperant el reglament de creació d'aquests serveis de suport (nacionals i regionals) que ha de clarificar-ne el funcionament. En aquests moments, i al cap de quatre anys, el tema sembla estar completament aturat per motius polítics i manca d'entesa entre la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya. La resta del territori va —anirà— a remolc dels resultats d'aquestes negociacions, ja que la primera, única sostenidora, durant els anys difícils, d'una estructura bibliotecària mínimament coherent, té un paper important en l'estructuració dels serveis.

Aquests punts esmentats —unificació de xarxes, municipalització, catàleg

col·lectiu, Mapa de Lectura Pública i serveis de suport— són els trets que, al nostre parer, marquen una gran diferència en el funcionament de les biblioteques públiques vigent fins ara.

El més rellevant i alhora més preocupant és la municipalització. La seva aplicació comportarà canvis importants en el funcionament general de les biblioteques i forçosament es produiran problemes d'adaptació, tant des del punt de vista laboral com de la qualitat dels serveis. Ens trobem davant d'un procés de canvi molt important: el futur de les biblioteques públiques dependrà de com avanci aquest procés.

La municipalització

La municipalització de les biblioteques públiques significa un canvi de mentalitat. No solament per als bibliotecaris, sinó també per als responsables municipals. Fins ara —llevat de rares excepcions— han estat les institucions supra-municipals les que s'han preocupat de la creació i del manteniment dels diferents punts de servei de la seva xarxa (contractant personal i dotant-los dels fons necessaris, gestionant-ne els processos tècnics, etc.). Els municipis tenien altres responsabilitats ben definides, que ja estaven assumides de molts anys enrere (manteniment d'edificis, contractació de personal no tècnic, etc., segons els convenis).

La *Llei del sistema bibliotecari de Catalunya* preveu augmentar aquestes responsabilitats i disposa que correspon als ajuntaments "*crear, regular, organitzar i gestionar les biblioteques de titularitat municipal*" (article 39), d'acord amb el Mapa de la Lectura Pública i les normatives que s'estableixin. El paper dels ajuntaments ha passat a ser primordial.

Fins ara, els ajuntaments no intervenien gaire en el funcionament de la biblioteca. Tanmateix, en els darrers anys ja s'havia produït un canvi gradual en aquest sentit, i l'aplicació de la Llei, evidentment, l'anirà augmentant. Actualment els professionals ens trobem que molt sovint ens cal elaborar informes i memòries, presentar projectes..., per tal de convèncer els respectius responsables municipals de les necessitats de millorar o ampliar els serveis que s'ofereixen. És evident que d'alguna manera la nostra forma de treballar està canviant. I també els nostres interlocutors.

Aspectes laborals

Des del punt de vista laboral la llei capgira el funcionament que fins ara s'havia desenvolupat en les diferents xarxes existents. Bàsicament hi ha tres temes preocupants: la mobilitat del personal, l'accés a les noves places i la direcció de les biblioteques.

La llei no garanteix en cap moment la mobilitat del personal d'una biblioteca a una altra. Els municipis nomenaran directament el personal i convocaran els concursos que creguin convenients. El personal de les xarxes existents està condemnat a desaparèixer com a tal, si més no, a la llarga.

Si no es regula d'alguna manera, l'accés a les noves places crearà diferències entre uns municipis i altres, entre uns professionals i altres.

La llei preveu el traspàs dels funcionaris que presten llurs serveis a les biblioteques públiques als municipis corresponents, no de manera orgànica però sí funcional (Disposició Transitòria Primera). Si són els ajuntaments els que han de gestionar el funcionament de les biblioteques, evidentment també seran aquests els que gestionaran els recursos humans.

Davant aquesta nova situació seria molt important garantir que la direcció de les biblioteques tingués un perfil definit i establert des del vessant professional bibliotecari. La llei, en l'article 29, ho garanteix, tot i que el redactat final és una mica ambigu. Seria convenient aconseguir el reconeixement del càrrec de director abans que les biblioteques fossin transferides als ajuntaments, perquè, com ja s'ha dit, la llei implica una major responsabilitat tècnica i de gestió dels diferents centres. Les biblioteques perdran la tutela de les administracions que fins ara les dirigien i seran gestionades pels propis municipis. Això podria implicar interferències de caire no tècnic en el seu funcionament. I és aquest un dels motius que ens porten a exigir que la direcció dels centres sigui portada per professionals.

La qualitat dels serveis

Davant d'aquest procés de canvi s'obren una sèrie d'interrogants: què suposarà la desaparició de les xarxes existents? De quina manera es coordinaran les biblioteques? Fins a quin punt els ajuntaments obligaran les biblioteques a portar a terme activitats que no els pertocuen? Qui s'ocuparà de controlar que el seu funcionament respongui a criteris tècnics, objectius i democràtics? Qui les finançarà? Etcètera, etcètera.

La llista podria ser molt més llarga. Aquestes i d'altres preguntes ja van ser plantejades durant el procés de redacció de la llei i presentades als diferents grups polítics. Ara, al cap de quatre anys, potser les coses són diferents.

De fet, la llei preveu la coordinació dels diferents centres (article 41) per una banda, i el control del seu funcionament i per tant, la seva integració al Sistema de Lectura Pública (articles 25, 26 i 27), per l'altra. A través d'eines com el Mapa de la Lectura Pública i la Inspecció, s'assegura l'acompliment correcte de la llei.

Però la llei no resol el tema econòmic, sobretot pel que fa al futur manteniment de les biblioteques. Estem assistint a la construcció d'equipaments nous i moderns a tot Catalunya. Són els municipis els seus promotors, ajudats econòmicament i tècnica per les institucions responsables. La despesa que suposa la construcció d'una biblioteca és concreta, un valor tancat. Però, i el manteniment

futur? Som conscients de la situació pressupostària dels ajuntaments: seran capaços de mantenir-les adequadament?

Per altra banda, també estem assistint al desmantellament progressiu de punts de servei que potser tenien mancances, però que complien una funció social important. En molts d'aquests casos no hi ha hagut recanvi i s'han deixat franges de població sense serveis.

Davant aquesta nova situació creiem que la preocupació pel futur de la biblioteca pública és legítima i es fa palesa en tots els punts de la nostra geografia. Els aspectes negatius (futur laboral, lentitud en l'aplicació de la llei, etc.), són punyents.

El camí recorregut

Són evidents els avenços de la llei respecte de l'anterior. Des del punt de vista global i a nivell teòric possiblement és una bona llei. Però som a l'any 1997, quatre anys després, i moltes de les preguntes que ens fèiem abans de la seva aprovació, continuen sense resposta, i això és molt preocupant. Pel que fa a la biblioteca pública, el camí recorregut en quatre anys és molt curt. De fet no s'ha aprovat cap reglament, ni cap decret que d'alguna manera hagi començat a desenvolupar la llei.

Tan sols la creació del Consell de Biblioteques, el març de 1996, que, per altra banda, només s'ha reunit una vegada, incomplint ja la llei, que determina dues reunions a l'any (article 46), o bé les successives convocatòries del Pla Únic d'Obres i Serveis en el seu Programa Específic de Biblioteques, que han permès la construcció de nous equipaments, són excepcions que ens confirmen la lentitud en l'aplicació de la llei. El Mapa de la Lectura Pública no ha estat encara aprovat pel Govern de la Generalitat, i no s'ha regulat de cap manera la creació dels serveis regionals de suport. I sabem que ambdós han d'esdevenir les eines bàsiques de funcionament de les biblioteques.

Cal que els municipis creguin en la funció cultural i social de la biblioteca. Cal que cada municipi tingui la biblioteca pública que necessiten els seus habitants, que, probablement, serà diferent de la biblioteca del poble del costat, perquè els mateixos usuaris li marcaran la seva pròpia identitat. Això només és possible si cada ajuntament es fa seva la biblioteca, i tots els ciutadans hi troben resposta a les seves necessitats. Però també seria bo que les diferents institucions implicades en el procés de canvi es creguessin realment la llei i comencessin a aplicarla. En definitiva, la llei és el marc que ens indica el camí a seguir, però ens calen urgentment els mitjans per a recórrer-lo.